

Dünya Bankası'nın Laik İmparatorluğunda Kumarhane Kapitalizmi: (Ulus Devletten İmparatorluk Çağına Dönüş)^(*)

Prof. Dr. Alpaslan IŞIKLI^(**)

Küreselleşmenin anlamı

İçinde yaşadığımız zaman diliminde hiçbir toplumsal sorun düşünülemez ki kendisini giderek yoğun bir biçimde çerçeveleyen küreselleşme olgusundan bağımsız bir biçimde ele alınıp incelenebilsin. Ancak, küreselleşme günümüzün bir gerçekliği olmakla birlikte, onun insanlık tarihinin daha önceki dönemlerinde de ortaya atılmış bir özlem, hatta bir gerçeklik olduğunu söyleyebiliriz.

Bir bakıma, bütün dinler, insanlığın ve yeryüzünün sorunlarına mevcut siyasal sınırları tanımayan bir bütünlük içinde çözüm aradıkları için -paradoksal olarak gerçekte bazı derin ayrılıkların nedeni olmalarına karşın- bir tür küreselleşme öğretisini yaymaya çalışmışlardır

Bu yöndeki arayışlar, Sanayi Devrimi sonrası dönemde de sürmüştür. Ütopycı düşünürler bu konuda ilk akla gelen örneklerdir. Bunların pek çoğu, hayal ettikleri yeryüzü cennetinin gerçekleşmesini, ideal bir dünya devletinin kurulmasına bağlı görmüşlerdir. 19. Yüzyılın önde gelen düşünürlerin-

(*) İlk olarak 30, 31 Temmuz ve 1 Ağustos 1995'te Cumhuriyet Gazetesinde yayınlanmıştır.

(**) A.Ü, SBF, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölüm Başkanı.

den Proudhon'un modelinde de, Rousseau'nun sosyal mukavele düşüncesinden esinlenen bir özgürlük fikrinin temel oluşturduğu ve "atölyenin hükümetin yerini aldığı" birimlerden örülü bir dünya devletleri federasyonu öngörülmekteydi. Keza, Marx'ın öngördüğü "proletarya enternasyonalizmi"nin ırk,dil,din... gibi sınırlar tanımayan bir evrenselleşme amacına yönelik olduğunda kuşku yoktur.

Kuşkusuz, bu eğilimlerin hepsini, aynı torbaya koymamız veya günümüzdeki anlamıyla küreselleşme gerçeğiyle tümüyle özdeş görmemiz elbette ki mümkün değildir. Geçmişte ortaya çıkmış olan görüş ve eğilimler içinde, günümüzde giderek belirginleşmekte olan küreselleşme gerçeğini en çok hatırlatan bir örneğe, İngiliz sosyal demokrasisinin temel öğretisini oluşturan Fabianizm akımı içinde rastlamaktayız

Ünlü İngiliz yazarı Bernard Shaw, Fabian Cemiyeti'nin bir üyesi olarak bu yüzyılın başında yayınladığı Fabiancılık ve İmparatorluk⁽¹⁾ isimli kitapçığında bugünün küreselleşme olgusunu şaşılacak ölçüde anımsatan ve dolaylı bir sonuç olarak bu olgunun gerçek yüzünü teşhir eden görüşler ortaya koymuştur. Shaw'a göre, "bir ulusun kendi topraklarında, dünyanın geri kalan kısmının çıkarlarını nazara almaksızın dilediğini yapma hakkına sahip olması fikri, artık geçerliliğini yitirmiştir". Çünkü Shaw, dünyanın, insanlığın ortak malı olarak görülmesi ve dünya kaynaklarının etkin bir biçimde kullanımının, tüm diğer "dar ulusal çıkarlara" göre öncelik taşıması görüşündeydi. Dolayısıyla, ideal çözüm bir Dünya Federasyonunun kurulması olabilirdi. Ancak bu gelişimin çok uzağında bulunulduğunu kabul eden Shaw, "mevcutlar içindeki en sorumlu İmparatorluk Federasyonunun(Imperial Federation) onun yerini alması" nı savunmaktaydı

Bu çok samimi anlatım çerçevesinde savunulan, elbette ki emperyalizmin egemenliği altında tam bağımsızlık ilkesinin silinip gitmesinden, bir başka deyişle, çok sayıda bağımsız ve demokratik rejimler yerine tek ve evrensel bir imparatorluk rejiminin kurulmasından başka bir şey değildir

(1) Fabianism and the Empire, bkz: G.D.H. COLE, A History of Socialist Thought, Volume III, Part I, Londra, Macmillan, 1963, s.190-191.

Günümüzde hüküm sürmekte olan küreselleşme fikrinin anlamı, "uluslararası pazar güçlerine kayıtsız şartsız teslimiyet" olarak özetlenebilir. Bu nedendir ki küreselleşme sonucunda ulusal devletlerin iktidar alanları daralırken, onun yerine -iddia edilenin tersine- halkın değil uluslararası sermayenin egemenliği yoğunluk ve genişlik kazanmaktadır. Dolayısıyla, yalnızca ulusal devlet olgusunun son bulduğu bir dönem başlatılmış olmamakta; aynı zamanda, demokrasi de sözde kalmaya mahkum edilmektedir. Bir başka deyişle, "egemenlik kayıtsız şartsız ulusundur" ilkesi yerine "egemenlik kayıtsız şartsız uluslararası sermayenindir" ilkesi egemen kılınmak istenmektedir

Günümüzde, küreselleşmenin bir düşünce veya özlem olmanın ötesinde elle tutulur bir gerçeklik haline gelebilmesinin başlıca nedeni, teknolojinin gelişimi sonucunda dünyanın küçülmesidir. Ayrıca, görmek zorundayız ki küreselleşme, 70'li yıllardan bu yana süregelen bir bunalımın içinde yuvarlanmakta olan uluslararası sermayenin bu bunalımdan kurtulmak için başvurduğu yollardan biridir

Uluslararası sermaye, küreselleşme doğrultusundaki çabalarını hedeflerine ulaştırabilmek için, öncelikle, emekçi kitleleri korumasız ve savunmasız bir konuma sürüklemeyi amaçlamaktadır. Bunun için saldırılarının başlıca iki hedefe yöneldiğini görmekteyiz: sosyal devlet ve sendikacılık...

Devletin küçültülmesi yutturmacası

Sosyal devlete yönelik saldırılar, "devletin küçültülmesi" sloganıyla süslenerek kitlelerin gözünde sevimlileştirilmek istenmektedir. Gerçekte ise; devletin baskıcı ve sömürüye aracı olan yanları büyütülmekte, buna karşılık, halkın gereksinimlerini karşılamaya yönelik sosyal yanı küçültülmektedir. Ne gariptir ki kendilerini hâlâ Marksist olarak gören veya öyle gösterebileceklerini sanan bazıları da Özal'ın, Çiller'in veya Boyner'in "devleti küçültme" masalı ile Marks'ın insanlığın gelişiminin çok ileri aşamalarında ve belli özel bir anlamda düşündüğü "devletin silinmesi" fikri arasında paralellik kurarak, düşünce çizgilerindeki virajlara muteber bir gerekçe bulacaklarını sanıyorlar.

İdeolojik berraklığa henüz erişememiş kimileri de "devletin küçültülmesi" yutturmacasını, anarşist içgüdülerinden kaynaklanan soyut bir devlet karşıtlığı yönündeki eğilimlerini kanallandırmak için güvenli bir mecra olarak görebiliyorlar. Bunlar, mevcut koşullarda "devletin küçültülmesi" sürecinin ardından neyin geldiğini görmekten acizdirler. Unutmamak gerekir ki devletin alternatifini halk veya serbest rekabet piyasası değildir. Devletin ekonomik alandaki alternatifini, uluslararasılaşma sürecinin doruklarına ulaşmış bulunan ve doğası gereği demokratikleşmesi mümkün olmayan özel sermayedir. Buna karşılık, halkın toplumsal yaşam üzerinde etkili olması, yani toplumun demokratikleşmesi, ancak, halkın örgütlülüğü ölçüsünde mümkün olabilir. Dolayısıyla, halkın özgürlük ve iktidar alanının genişletilmesi için gerekli olan, en geniş toplumsal örgütlenmeyi ifade eden devletin küçültülmesi değil, demokratikleştirilmesi ve sosyalleştirilmesidir

Küreselleşme konusunda günümüzde yoğun bir biçimde karşılaşılan gerçekler ve yaşanan deneyimler açıkça ortaya koymaktadır ki gerçekte, bizim inanmamızı bekledikleri veya bazılarının inandığı durumun tersi olmaktadır. Gerçekte, insanlığın gelişimi açısından ileriye dönük ve şimdiye kadar görülmemiş türde bir "değişim" süreci yaşanmamakta; düpedüz, çok eski dönemlere dönüş anlamında, imparatorluk çağı diriltilmektedir. Gidiş, demokratikleşme doğrultusunda değildir. Tam tersine yeryüzü insanlarının demokratik özlemlerini ve istençlerini hiçe sayan bir süreç başlatılmıştır. Özünde, Sezar'ın, Cengiz Han'ın veya Firavunlar'ın imparatorluklarından farklı olmayan bir "çağdaş" imparatorluk kurulmaktadır. Bu imparatorluk, Bernard Shaw'un yukarıda aktardığımız sözlerinde işaret edilen türde gereksinimlere yanıt verme iddiasıyla egemenliğini hızla pekiştirmekte olan uluslararası sermayenin imparatorluğudur ve bu imparatorluğun en tepesinde Dünya Bankası yer almaktadır. Bunun somut anlamı, başta ABD olmak üzere, G-7 olarak isimlendirilen yedi büyük sanayileşmiş ülkenin egemen güçlerinin ittifakına dayalı bir iktidarın yapılanmasıdır. Elbette ki bu iktidar, yeryüzü insanlarının çoğunluğunun onayına dayalı değildir

Kuşkusuz, bu yapılanmada Dünya Bankası dışındaki diğer bazı uluslararası kuruluşların da yeri vardır. GATT'ın veya onun devamı olan WTO(Dünya Ticaret Örgütü)'nun bu imparatorluğun ticaret bakanlığı, IMF'nin ise maliye bakanlığı olduğunu daha önce belirtenler olmuştur. Öyle görünüyor ki son yıllarda içine düştüğü mali bunalım da istismar edilmek suretiyle, ulus-

lararası sermayenin çalışma yaşamına dönük vitrini olma konumuna itilmek-
te olan İLO'ya da bu yapılanmada çalışma bakanlığı rolü biçilmiştir.

Kutsallaştırılmış pazar yasaları

Dünya Bankası İmparatorluğunun geçmişin imparatorluklarını anımsatan sayısız yönleri bulunmaktadır. Bu imparatorluk da dünya uluslarına egemenliğini kabul ettirmek ve bağımsız devletleri egemenliği altına alabilmek için çok değişik yöntemlerden yararlanmakta; emellerini dayatabilmek için, Latin Amerika modelinde görüldüğü üzere, ülkelerin kendi içlerinden devşirilmiş orduları da kullanabilmektedir

Bir bakıma, Dünya Bankası İmparatorluğunun geçmişin imparatorluklarından tümüyle farksız olduğu da söylenemez. Geçmişin imparatorluklarında, ne türde olursa olsun belli bir göksel ve uhrevi inanca ve bu inancı temsil eden teokratik yapının doruğunda yer alan etkin bir ruhban sınıfına önemli bir yer tanınmaktaydı. Evrenin ve doğanın sırlarına vakıf olduklarına inanılan ruhban sınıfının görüşleri tartışmasız bir ağırlık taşıdığından, iktidarı elinde bulunduran monarka en büyük destek bu yolla sağlanırdı.

Yeni din: Neo-liberalizm

Dünya Bankası İmparatorluğu'nda, iktidarın göksel ve uhrevi bir din temelinde dayalı olmaması ve bu din adına etkinliğini sürdüren bir ruhban sınıfının bulunmaması, geçmişin imparatorluklarında görülmeyen bir durumdur. Ancak, bu durum, Dünya Bankası İmparatorluğu'nda belli ve özel bir anlamda bir dinin ve bu dini temsil eden ve ruhban sınıfının işlevlerini yerine getiren, kendine özgü bir organizmanın ve işleyişin mevcut bulunmadığı anlamına da gelmez. Dünya Bankası İmparatorluğu'nun da belli anlamda bir dini vardır; bu dinin adı neo-liberalizmdir. Dolayısıyla, Dünya Bankası İmparatorluğu'nda da bir tür ruhban sınıfı vardır; bu sınıfı, Dünya Bankası uzmanları oluşturmaktadır. Bu nedenledir ki yakın bir tarihte yayınlanmış bulunan ve bu konuda çok aydınlatıcı tahlillere yer veren bir kitapta "Dünya Bankası'nın Seküler (Laik) İmparatorluğu"⁽²⁾ deyiminin kullanılmasındaki isabeti kabul etmek gerekir.

(2) Susan George and Fabrizio Sabelli, *Fatih and Credit, The World Bank's Secular Empire*, Penguin Books, Londra, 1994.

Neo-liberalizm, günümüzde bir din olmanın ötesinde, bağnaz (fundamentalist) bir inanç niteliği kazanmış bulunuyor. Giderek belirginleşen bu gerçek, Toronto Üniversitesi'nde ilahiyat dalında sunulan ve kabul edilen ilginç bir doktora tezinin "Dünya Bankası'nın Bağnaz İlahiyatı" konusuna ayrılmış bulunan ilk bölümünde açıklıkla ortaya konulmuştur. Tezin sahibi Mihevc, Dünya Bankası'nın Afrika'daki yapısal uyum programlarına karşı yerel kiliselerin ve toplumsal hareketlerin tepkilerini incelerken, Dünya Bankası'nın kalkınma vizyonu ile yeni-muhafazakâr, sağcı, bağnaz dinsel akımlar arasında çarpıcı benzerlikler bulmaktadır

Mihevc'e göre "Dünya Bankası'nın eleştiriler karşısında yapısal uyumu savunurken izlediği yol, İncil'in bağnaz yorumlarıyla yakından koşuttur. Dünya Bankası'nın, ideolojisinin egemenliğini güvence altına alma yolunda ve muhaliflerine karşı yararlandığı strateji de gene bağnaz dincilerinkine benzemektedir... Dünya Bankası, yalnızca alternatiflerin varlığını inkâr etmekle kalmamış; son on yıl boyunca yaptığı üzere, gelişmekte olan ülkeler için mümkün olan seçeneklerin teke indirgenmiş olduğunu temine çaba sarfetmiştir."⁽³⁾

Mihevc'in bu görüşünde yalnız olmadığı anlaşılıyor. Bir Protestan düşünürü göre "Pazar yasaları aşkın(transcendant), sosyolojik bir kutsallaştırma süreci gibi görülür olmuşlardır. Yalnızca yüce bir yer kazanmakla kalmamışlar, doğa yasaları gibi dokunulmaz bir konuma erişmişlerdir".⁽⁴⁾

Yeni Tanrı: "Görünmeyen el"

Adam Smith'in klasik kuramında ifadesini bulan "görünmeyen el" günümüzde neo-liberalizmin Tanrı'sı olmuştur. İnanılmaktadır ki görünmeyen el, sanki Tanrı gibi, gizemli bir biçimde ekonomik yaşamı yönetmektedir. Görünmeyen eli tanımayanlar veya daha kötüsü ona karşı çıkanlar, felaketlerini hazırlamaktadırlar.

(3) John Mihevc, "The Changing Debate on Stuctural Adjustment Policies... "dissertation for Ph.D. in theology, University of St Michael's College, Toronto, Canada, 1992; S.George and F. Sabelli, age, s.96

(4) Julio de Santa Ana, "Sacralization and Sacrifice in Humane Practice", Sacrifice and Humane Economic Life, Cenevre, WCC, 1992; S.George and F.Sabelli, age, s.97.

Görünmeyen el, adeta Tanrı gibi, fani insanoğullarının denetiminin dışındadır. "Eğer selamete giden yol fedakarlık ve kefarete gerektirmekteyse, bu durumdan hiç bir insani kurum, hiç bir birey sorumlu tutulamaz." Dolayısıyla, pazarın işleyişinin sonuçlarına boyun eğmek, tıpkı Tanrı'nın emirlerine uymak gibi kaçınılmazdır; bu sonuçlar ne olursa olsun, neo-liberal iktidarların ve programların bunlardan sorumlu tutulmaları ve bu yüzden eleştirilmeleri yanlıştır.

Bir tarihte Turgut Özal'ın da fiyatlara "narh" konulması yolundaki bazı önerileri eleştirirken "Fiyatları Tanrı belirler" dediğini anımsayanlar olacaktır. Böyle olunca, halkın, pazar mekanizmasının acımasız işleyişi sonucunda yükselen fiyatlar altında ezilmesi, ilahi takdirin icabı sayılmalıdır. Kuşkusuz, sözü edilen ilahi takdirin anlamı, İslam'da değil, neo-liberal öğretilerde aranmalıdır.

Neo-liberalizm mücahiti prensler

Dünya Bankası'nın temsil ettiği "çağdaş teolojik yapılanmada, misyonerlik görevi, neo-klasik iktisatçılar tarafından üstlenilmiştir. Kalkınma uzmanı, gelişmiş ve gelişmekte olan dünyalar arasında bağ kurar; bu, Hıristiyan rahiplerin müminler ve gayri müminler arasında bağ kurmasına benzer. Az gelişmişlerin, selamete açılan uzun yolda ilerlemelerine yardımcı olur. Yol uzun ve sarptır; imanı bütün olmayanlara göre olmadığı"⁽⁵⁾ savunulur.

Neo-liberal modellerin gereği olarak sunulan ve bir türlü beklenen sonucu vermeyen, tam tersine derin çöküntülere neden olan acı reçeteler, işte bu tür savlara dayalı beyin yıkama çabalarıyla benimsetilir. Dünya Bankası'nın dini neo-liberalizm ise bu dinin rahipleri de Dünya Bankası uzmanlarından oluşur. Kısaca "YU-PI" (Y.P.:Young Professional) olarak anılan bu uzmanların; Hıristiyan rahiplerin yetiştirildiği seminerleri anımsatan programlardan geçtikleri görülmektedir.⁽⁶⁾

Dünya Bankası bünyesinde çalışmış ve çalışmakta olan bazılarının gözlemlerine dayanılarak yapılan açıklamalara göre, "Üçüncü Dünya kökenli

(5) Aynı yer.

(6) Aynı eser, s.116.

uzmanların Banka'nın danışmanlığında bir haftada kazandıkları, yerel işlerde aylarca çalışarak kazandıklarından daha fazladır. Mesleki ünleri, bu tür ilişkiler sayesinde artar. Bu sayede kendi ülkelerindeki yüksek pozisyonlara hızla yükselirler. Bu yolla kolayca ve ucuzca kuruma kazandırılmış olurlar."⁽⁷⁾ Bunlardan bazılarının, gerektiğinde, neo-liberal öğretinin mücahitleri olarak kendi ülkelerinde görevlendirildiklerine dair sayısız örneklere tanık olma fırsatına da bizler sahip olmuş bulunuyoruz. Bunlara, ülkemizde ayrı bir isim de bulunmuştur. "Prens" denilenler, esas olarak bunlardır.

Ekonomik alt-yapı: kumarhane kapitalizmi

Kuşkusuz, her imparatorluk gibi Dünya Bankası İmparatorluğu'nda da yalnızca teoloji yoktur; belli bir ekonomik alt-yapı da vardır. Toplumsal yararın ve insan gereksinimlerinin karşılanmasını sağlamaya yönelik herhangi bir müdahaleye ve düzenlemeye yer tanımayan; pazara, rekabete ve özel mülkiyete dayalı olan ve dev tekellerin egemenliği altında işleyen bu ekonomide ağırlığın, hızla ilkel bir tefecilik faaliyetine kayması kaçınılmaz olmaktadır

Bunun bilinen bazı nedenleri vardır. Kural olarak, üretim araçlarının mülkiyeti özel kesime geçtiği ölçüde, üretim kararlarının insan gereksinimlerine göre belirlenmesi durumu son bulur. Onun yerine, üretim kararları sermayenin kârlılık ilkelerine göre alınmaya başlanır. Özel sermayedarlar, üretim araçlarının sahibi durumunda olunca, piyasada mevcut satınalma gücüne bağlı olarak yatırım ve üretim kararlarını biçimlendirirler. Yatırım ve üretim için sermaye biriktirmiş olmak yetmez; alıcı da olması gerekir. Oysa, sermayenin giderek belli ellerde toplanması yönündeki süreç, geniş kitlelerin satınalma güçlerinin eriyip yok olması sonucunu da beraberinde getirir. Bir süre önce piyasaya sürdüğü yeni bir araba modelinin tanıtımını yapan, bir ünlü işadamı, bu gerçeği, "üretmek kolay, satmak zor" sözleriyle dile getirmişti. Bu zorluk nedeniyledir ki başta otomotiv sanayii olmak üzere pek çok sektörde biriken stokları eritmek zaman zaman ciddi bir sorun haline gelmektedir.

(7) Aynı eser, s.113.

Üretimde daralmanın sonuçları

Yatırım ve üretim kararları, piyasa kurallarına, yani, sermaye odaklarının kârlılık hesaplarına göre alınmaya başlanınca; satınalma güçleri erozyona uğrayan kitlelerin gereksinimlerine yanıt teşkil eden üretim ve hizmetlerin öncelikle daralması ve hatta çöküntüye uğraması kaçınılmaz hale gelir

Bu durumun sonuçları, yalnızca, giderek genişlemekte olan satınalma gücünden yoksun kitlelerin gereksinimlerini karşılamaya yönelik hizmetlerin çökmesiyle de sınırlı kalmaz. Bununla bağlantılı olarak istihdamda meydana gelen daralma, işsizliği yaygınlaştıran ve ücret gelirlerini aşağıya doğru çeken sonuçlar doğurur

Sorun, bununla da bitmemekte; üretimdeki daralmanın, spekülâtif nitelikli kazançlardaki artışla eşlenmesi durumu ortaya çıkmaktadır. Bu yüzdendir ki İSO eski başkanlarından Memduh Hacıoğlu, halen "ülkenin kaymağını yiyen ve sayıları bini bulan rantiye aileler" in durumuna dikkat çekmişti.⁽⁸⁾ Bu yüzdendir ki iç borçlar, katrilyonla ölçülür olmuştur. Maliye Bakanlığı verilerine göre, 1995 yılının ilk dört ayında devlet harcamalarının %28.6'sı personel giderlerine ayrılırken, bundan çok daha fazlası, %35.8'i iç borç faizi olarak ödenmiştir. Bütçe tasarısında yer alan rakamlara göre, 1996 yılında öngörülen toplam harcamalar içinde, toplam personel harcamalarının iki katından fazlası, yatırım harcamalarının ise sekiz katından fazlası, faiz ödemelerine ayrılmış bulunmaktadır. Bu durumda kamu kesiminin ve kamu kuruluşlarında çalışanların toplumun sırtında bir kambur oluşturduğu yolundaki iddialar da tamamen havada kalmakta;⁽⁹⁾ kamunun ve toplumun sırtındaki gerçek kamburun devlet borçlarının faiz yükünden oluştuğu açıkça görülmektedir.

Spekülâtif kârlar

Bu koşullarda mevcut sanayi kuruluşları da spekülâtif kazanç peşinde koşar olmuşlardır. Yıl içinde, talep yokluğundan dolayı biriken stoklarını erit-

(8) Bkz: "Ekonomide deniz tükenmiştir", Cumhuriyet, 29,7.1993.

(9) Bu konuda Başbakanın ekonomi danışmanı Burhan Özfatura'nın ilginç bir açıklaması basına yansımıştır. Özfatura'ya göre "KİT'lerde çalışan 600 bin kişi 60 milyonun sırtında bir sülüktür". Bkz: Cumhuriyet, 1.5.1994.

mek için üretimlerine ara veren işletmelerin, yıl sonunda kâr ettikleri görülmektedir. Kârlar, giderek üretim ve istihdama herhangi bir katkısı bulunmayan spekülâtif niteliğe bürünmektedirler. İSO'nun "500 Büyük Sanayi Kuruluşu" anketinin sonuçlarına göre, son yıllarda firmalarda sanayi faaliyeti dışı elde edilen gelirlerin, toplam kâr içindeki oranı, son yıllarda yüzde elliden fazla olmuştur.⁽¹⁰⁾

İşin ilginç yanı, bu yöndeki gelişmelerin ülkemizle sınırlı olmamasıdır. Marbourg Üniversitesi profesörlerinden Frank Deppe'nin 19 Mart 1993'te Ankara'da verdiği konferansta anlattıklarına göre, Almanya'da da Siemens, Volkswagen gibi pek çok önemli firmanın geliri, giderek artan oranlarda spekülâtif kazançlardan oluşmaktadır ve buna bir de isim bulunmuştur: Kumarhane (casino) kapitalizmi! Özelleştirmenin ve onunla bağlantılı olarak pazar ekonomisinin yaygınlaşması, bu sürece evrensel bir boyut kazandırmaktadır. Eğitim Enternasyonali'nin ve Hükümet Dışı Örgütler Konferansı'nın başkanı Bob Harris'in dediği gibi "pazar, dünyayı dev bir kumarhaneye çevirmiştir."⁽¹¹⁾ Üretim ve istihdamla ilgisi giderek azalan, salt spekülâtif işlemlerle sınırlı bir kâr döğüşü, ekonomik alanın tek etkinliği haline gelmektedir.

"1980'li Yılların sonundan itibaren küresel düzeyde döviz muamelelerinin %90'ının denizaşırı alanlardaki mal ticaretiyle veya yatırımla hiçbir ilgisi kalmamıştır. Açıkçası, gerçek ekonomik faaliyette bulunanlar, finans borsalarında iş yapanlar karşısında kaybetmektedirler. Mali aktifler büyümekte, gerçek aktifler değer kaybetmektedirler."⁽¹²⁾ Bu gidişin kaçınılmaz sonucu, istihdamın çökmesidir. Dolayısıyla, geçen yüzyılda emeklerinden başka satacak şeyleri olmayanlar, bu gidişle 21.yüzyıla girerken emeklerini satma olanağından bile yoksun kalma tehlikesiyle karşı karşıya bulduklarından en çok zararlı çıkanlar onlar olmaktadır. Dünya Bankası İmparatorluğu'nun üzerinde kurulduğu kumarhane kapitalizminde emekçilerin payına düşen budur.

(10) İstanbul Sanayi Odası Dergisi, 1993 ve müteakip yıllar.

(11) Focus, 1 March 1995, s.13.

(12) "The Global Economy and the Dictatorship of Usury", The Social Summit Seen from the South, Norwegian Church Aid, Norwegian Forum, 1995, s.18.